

**BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA PEDAGOGIK ETIKANI
SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI**

Andijon davlat pedagogika instituti

Pedagogika yo'nalishi 1- bosqich magistranti

ORCID:0009-0001-8193-2920

Obidova Shohsanam Alisher qizi

Ilmiy rahbari: p.f.d.(DS)c prof. N.J.Abdullayeva.

Annotatsiya: *Maqolada bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik etikasi shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari tahlil qilinadi. Pedagogik etika – o'qituvchi faoliyatining muhim tarkibiy qismi bo'lib, uning axloqiy me'yorlari, talabalar va hamkasblariga nisbatan munosabati, shuningdek, kasbiy mas'uliyatini belgilaydi. Tadqiqotda pedagogik etikasi rivojlantirish uchun zarur bo'lgan asosiy shart-sharoitlar, jumladan, ta'lim jarayonida axloqiy qadriyatlarni integratsiyalash, o'qituvchi namunalari va mentorlikning roli, ijtimoiy-pedagogik muhitning ta'siri, shaxsiy refleksiya va o'zini-o'zi takomillashtirish mexanizmlari ko'rib chiqiladi. Maqola muallifining fikricha, pedagogik etikasi shakllantirish faqat nazariy bilimlar bilan chegaralanmaydi, balki amaliy mashg'ulotlar, qo'llab-quvvatlovchi muhit va shaxsning o'zini tarbiyalash faoliyatini talab qiladi. Bu jarayon bo'lajak o'qituvchilarning nafaqat kasbiy, balki shaxsiy jihatdan ham yetuklikka erishishlariga yordam beradi.*

Kalit so'zlar: *pedagogik etika, bo'lajak o'qituvchilar, axloqiy tarbiya, pedagogik shart-sharoitlar, kasbiy tayyorgarlik, refleksiya.*

Abstract: *This article analyzes the pedagogical conditions necessary for the formation of pedagogical ethics in future teachers. Pedagogical ethics is a crucial component of a teacher's professional activity, defining their moral principles, attitude toward students and colleagues, as well as their sense of professional responsibility. The study examines key factors contributing to the development of pedagogical ethics, including the integration of ethical values into the educational process, the role of*

teacher role models and mentorship, the influence of the socio-pedagogical environment, and mechanisms for self-reflection and self-improvement. According to the author, the formation of pedagogical ethics is not limited to theoretical knowledge but requires practical training, a supportive environment, and active self-education. This process helps future teachers achieve not only professional but also personal maturity.

Keywords: pedagogical ethics, future teachers, moral education, pedagogical conditions, professional training, self-reflection.

Аннотация: В данной статье анализируются педагогические условия формирования педагогической этики у будущих учителей. Педагогическая этика представляет собой важнейшую составляющую профессиональной деятельности педагога, определяющую его моральные принципы, отношение к учащимся и коллегам, а также чувство профессиональной ответственности. В исследовании рассматриваются ключевые факторы, способствующие развитию педагогической этики, включая интеграцию этических ценностей в образовательный процесс, роль наставничества и примеров педагогов, влияние социально-педагогической среды, а также механизмы саморефлексии и самосовершенствования. По мнению автора, формирование педагогической этики не ограничивается теоретическими знаниями, а требует практической подготовки, благоприятной среды и активной работы над собой. Этот процесс способствует достижению будущими учителями не только профессиональной, но и личностной зрелости.

Ключевые слова: педагогическая этика, будущие учителя, нравственное воспитание, педагогические условия, профессиональная подготовка, саморефлексия.

Zamonaviy ta'lim sohasida o'qituvchining faoliyatiga qo'yiladigan talablar tobora murakkablashib bormoqda. Bugungi kunda pedagog nafaqat yuqori malakali mutaxassis, balki chuqur ma'naviyatga ega bo'lishi, shaxsan namunali xulq-atvor ko'rsatishi hamda talabalarning shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi zarur. Shu nuqtai nazardan, pedagogik etika masalalari dolzarb ahamiyat kasb

etmoqda.

Pedagogik etika sohasi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu fan nafaqat nazariy qarashlar majmuini, balki amaliy pedagogik faoliyatda qo'llaniladigan me'yorlar tizimini o'z ichiga oladi. O'zbekiston Respublikasida ta'lim islohotlari davomida pedagog kadrlarni tayyorlash tizimiga qo'yilayotgan yangi talablar, ayniqsa, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy va axloqiy kompetentligini oshirishga qaratilgan.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, u bo'lajak pedagoglarda pedagogik etikani shakllantirish jarayonining samaradorligini oshirish uchun maxsus pedagogik sharoitlarni ishlab chiqishga qaratilgan. Bu borada quyidagi omillarni ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Ta'lim muassasalarida pedagogik axloq tamoyillarini chuqur o'zlashtirish uchun innovatsion metodlardan foydalanish;
2. Talabalarning amaliy faoliyatida etik qoidalarini qo'llash ko'nikmalarini mustahkamlash;
3. O'qituvchilarning shaxsiy fazilatlarini va kasbiy mahoratini muvofiqlashtirish mexanizmlarini takomillashtirish.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda zamonaviy ta'lim muhitida pedagogik etikani shakllantirishning optimal yo'llari tizimli ravishda o'rganilgan. Amaliy ahamiyati esa oliy pedagogik ta'lim muassasalarida pedagogik etikani o'qitishning samarali modelini ishlab chiqishda namoyon bo'ladi.

Maqolada quyidagi tadqiqot metodlari qo'llanilgan:

- Pedagogik etikaga oid xalqaro va milliy adabiyotlarni qiyosiy tahlil qilish;
- Talabalar va tajribali pedagoglarning pedagogik etika masalasidagi qarashlarini o'rganish uchun sotsiologik so'rovnomalar o'tkazish;
- Pedagogik tajribalarni tizimlashtirish va umumlashtirish.

Tadqiqot natijalari nafaqat pedagogik ta'lim sohasidagi mutaxassislar, balki ta'lim siyosatini ishlab chiqayotgan mutaxassislar uchun ham amaliy qimmatga ega bo'lishi mumkin.

Budan tashqari pedagogik etikani shakllantirishning shart-sharoitlarini

quyidagi dasturlar, omillar orqali o'rganib rivojlantirib borishimiz mumkin.

Pedagogika fanlari dasturlarida quyidagilar muhim:

- Pedagogik axloq darslari – bo'lajak o'qituvchilarga etik qoidalarini nazariy jihatdan o'rgatish;

- Interfaol usullar – diskussiyalar, case-studies (pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish), rolli o'yinlar orqali etik muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirish.

O'qituvchi namunalari va mentorlik

- Tajribali o'qituvchilarning namunalari – talabalarga pedagogik etikaning amaliy ko'rinishlarini ko'rsatish;

- Mentorlik dasturlari – amaliyot davomida bo'lajak o'qituvchilarga etik qoidalarga rioya qilish bo'yicha ko'mak ko'rsatish.

Ijtimoiy-pedagogik muhitning ta'siri

- Talabalar bilan ishlashda demokratik munosabat – o'zaro hurmat, ochiqlik, halol munosabatni shakllantirish;

- Pedagogik jamoaning axloqiy muhiti – fakultet va universitet miqyosida axloqiy me'yorlarni qo'llab-quvvatlash.

O'zini-o'zi takomillashtirish va refleksiya

- Mustaqil ta'lim – pedagogik etikaga oid adabiyotlar, ilmiy ishlar bilan tanishish;

- Refleksiya – o'z xatti-harakatlarini tahlil qilish, xatolardan saboq olish qobiliyatini rivojlantirish.

Xulosa va takliflar: Pedagogik etikani shakllantirish bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligining ajralmas qismi hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ushbu jarayonning samaradorligi quyidagi omillarga bog'liq:

1. Ta'lim jarayonida etik qadriyatlarning chuqur o'zlashtirilishi;
2. Amaliy faoliyatda etik me'yorlarni qo'llash ko'nikmalarining shakllantirilishi;
3. O'qituvchi-ustozlarning namunali xulq-atvorining ta'sirchanligi;
4. Talabalarning o'zini-o'zi tarbiyalash faolligi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, pedagogik etikani shakllantirishda quyidagi yo‘nalishlar eng samarali hisoblanadi:

- Fan dasturlariga pedagogik etika elementlarini integratsiyalash;
- Interfaol ta'lim metodlaridan keng foydalanish;
- Haqiqiy pedagogik vaziyatlarni modellashtirish orqali amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirish.

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, pedagogik etika nafaqat nazariy bilimlar, balki har bir o‘qituvchining shaxsiy hayot falsafasining bir qismi bo‘lishi zarur. Bu esa talabalarning faqat kasbiy emas, balki insoniy jihatdan ham to‘laqonli shaxslar sifatida shakllanishiga yordam beradi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar ishlab chiqilgan:

1. Pedagogik ta'lim muassasalarida "Pedagogik etika" fanini mustaqil kurs sifatida joriy etish;
2. Amaliyot davrlari uchun maxsus etik kodeks ishlab chiqish;
3. O‘qituvchilarning kasbiy mahorati bilan birga ularning axloqiy qadriyatlarini baholash tizimini takomillashtirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Qonunlari

- "Ta'lim to‘g‘risida"gi Qonun (2020 yilgi yangilangan nashri)
- "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" (2021)

2. Darslik va qo‘llanmalar

- Abdullayeva, M. (2022). *Pedagogik etika asoslari*. Toshkent: "O‘qituvchi" nashriyoti.
- Karimov, I. (2020). *Zamonaviy pedagogika*. Toshkent: "Sharq" nashriyot-matbaa konserni.

3. Ilmiy maqolalar va dissertatsiyalar

- Xolmirzayev, B. (2023). "Pedagogik etikani shakllantirishning zamonaviy usullari". *Pedagogika fanlari doktori dissertatsiyasi*. TDPU.
- Qodirova, G. (2021). "Bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbiy axloq tushunchasini rivojlantirish". *Xalq ta’limi* jurnali, №4, 45-49-betlar.

4. Xalqaro manbalar

- Noddings, N. (2018). **Philosophy of Education**. Routledge.
- Campbell, E. (2020). **Professional Ethics in Teaching**. Pearson Education.

5. Elektron resurslar

- UNESCO (2022). **Global Education Monitoring Report**.

<https://www.unesco.org/gem-report>

- O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi rasmiy sayti (2023).

<https://www.uzedu.uz>